

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือจากสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมธุรกิจและอุตสาหกรรมมากขึ้นอาชีพภาคเกษตรกรรมลดลงเพราะแรงงานอพยพเข้าสู่เมืองเกษตรกรรมเปลี่ยนอาชีพเข้าสู่ภาคบริการและอุตสาหกรรมความเหลื่อมล้ำในรายได้มีแนวโน้มสูงขึ้นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของชุมชนแบบดั้งเดิมเปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่ ส่งผลให้สถาบันครอบครัว ชุมชน วิถีชีวิต และค่านิยมต่างๆ ของสังคมเปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่ ส่งผลให้เกิดปัญหาดังกล่าวมากมาย เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาอาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยาเสพติด การแพร่ขยายของโรคเอดส์ ปัญหาคุณภาพชีวิตของเด็กและสตรีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นเป็นต้นเยาวชนได้รับอิทธิพลโดยตรงจากบริบทสังคมดังกล่าว จึงมีค่าด้านวัตถุ ค่านิยมในการปฏิบัติตามหลักกรรมทางศาสนาลดน้อยลง ชาติศรัทธาในหลักการของศาสนา ระบบการให้คุณค่าทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปคือนิยม และเชิดชูเงินตรามากกว่าความดี ลัทธิบริโภคนิยมและการเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกขยายตัวมากขึ้น ความเป็นคนไทยลดน้อยลง ชาติระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และจริยธรรมในสังคม(แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8, 2540 – 2544, หน้า 16-18)

สถาบันอุดมศึกษาเป็นแรงผลักดันของการพัฒนาเศรษฐกิจแรงหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นศูนย์รวมของการเรียนรู้ในสังคมเป็นทั้งแหล่งรวบรวมและสร้างองค์ความรู้ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดประสบการณ์ในด้านวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ซึ่งมนุษย์เราได้สั่งสมมา ในโลกเราในปัจจุบันในบรรดาปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการพัฒนานั้นองค์ความรู้จะมีอิทธิพลเหนือทรัพยากรในรูปของวัตถุดิบนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงนับวันจะมีความสำคัญยิ่งขึ้น นอกจากนี้เรามีนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์และเทคโนโลยีได้เจริญรุดหน้าไป ผลก็คือ เศรษฐกิจเรียกร้องมากขึ้นให้ผลิตผู้ที่มีความรู้ความสามารถซึ่งผ่านการศึกษาในระดับสูง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 162)

ผู้ใหญ่ในสังคมไทยมักจะกล่าวว่า "เด็กสมัยนี้ดีสู้เด็กสมัยก่อนไม่ได้" หรือมีผู้หวังดีต่อสังคมไทย กล่าวว่า "การศึกษาของชาติในระยะที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาจิตใจ และพฤติกรรมของเยาวชนไทยน้อยมากจนน่าวิตกว่าในอนาคตจะมีแต่คนเก่ง ความรู้สูง แต่หาคนดีได้น้อย" (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2539, หน้า 97)

การจะพัฒนานิสิตของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์แบบคือเป็นทั้งผู้มีความรู้และเป็นผู้ที่มีความดีมีคุณธรรมจริยธรรมได้นั้น คณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานการอุดมศึกษาเพื่อใช้เป็นกลไกระดับกระทรวง ระดับคณะกรรมการการอุดมศึกษาและระดับหน่วยงานเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศเรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษาใหม่ล่าสุดคือ ประกาศลงวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ในประกาศฉบับนี้ได้ระบุมาตรฐานการอุดมศึกษาว่ามี 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษาและมาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้

ในด้านที่เกี่ยวกับนักศึกษาคือ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิตซึ่งระบุว่า "บัณฑิตระดับอุดมศึกษาเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสำนึกและความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองและพลโลก"

มหาวิทยาลัยนเรศวรมีวิสัยทัศน์ คือ "มหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นแหล่งรวมและเสริมสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมไทยให้ไปสู่การพึ่งพาตนเอง รวมทั้งการแข่งขันได้แบบยั่งยืนในประชาคมโลกและพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิต คือ "มหาวิทยาลัยนเรศวรมีภารกิจหลักพัฒนากำลังคนทุกระดับอย่างต่อเนื่องทั้งเพื่อพัฒนาทักษะและภูมิปัญญาในงานอาชีพในฐานะแรงงานทางเศรษฐกิจของประเทศและเพื่อพัฒนาจิตสำนึกและยุติธรรมในฐานะมนุษย์และพลเมืองดีของสังคมไทย "เพื่อให้บรรลุพันธกิจและเป้าประสงค์ด้านการพัฒนานิสิตของฝ่ายกิจการนิสิต จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อใช้กรอบแนวทางการดำเนินงาน 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนานิสิตไปสู่การเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดระบบบริการและสวัสดิการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนิสิต ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดระบบการบริหารจัดการที่ดีเพื่อสนับสนุนการพัฒนานิสิต ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างองค์ความรู้และจัดการความรู้เพื่อพัฒนานิสิต(ยุทธศาสตร์การพัฒนานิสิต 5 ปี มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2550- 2554, หน้า 3)

เพื่อพัฒนานิสิตให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์มหาวิทยาลัยนเรศวรได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากลเป็นคณดี มีวินัย ใฝ่รู้ สู้งาน

จากข้อมูลของกองกิจการนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรและการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตทั้ง 4 ด้าน การให้ได้มาซึ่งตัวชี้วัดภายในแต่ละองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนั้นไม่อาจกระทำและรวบรวมได้เพียงแต่ศึกษาจากเอกสารหรืองานวิจัยใดๆ เท่านั้นเพราะยังไม่มีเอกสารหรืองานวิจัยใดระบุไว้ชัดเจนเกี่ยวกับ

ตัวชี้วัดบางตัว ดังนั้นการศึกษาตัวชี้วัดควรใช้แนวทางการวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Research) ที่ Guba and Lincoln (1979) ได้เสนอไว้ในรูปแบบการประเมินผลระบบผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินผลระบบผู้เชี่ยวชาญหรือระบบผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship Model) ตามแนวคิดของ Eisner (1976) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้ดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความถูกต้องของสิ่งที่นำเสนอมีความเชื่อว่ามีมาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญเองอันจะนำไปสู่การปรับปรุงตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นให้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง เรียกเทคนิควิธีที่สนับสนุนรูปแบบการประเมินผลระบบผู้เชี่ยวชาญให้มีความชัดเจนสมบูรณ์ในที่นี้ว่า เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

จากความสำคัญของการพัฒนานิสิตไปสู่การเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบในด้านต่างๆ ของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตให้ได้มาซึ่งตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่นิสิตพึงมีเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารที่รับผิดชอบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตในการวางแผนส่งเสริมนิสิตให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต โดยใช้เทคนิคเดลฟาย
2. เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของการวิจัยในและขั้นตอนของการวิจัยไว้ 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ขอบเขตด้านตัวแปร ขอบเขตด้านเนื้อหา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต จำนวน 19 ท่าน ประกอบด้วย

1. ประธานสโมสรนิสิตของคณะต่าง ๆ ทั้งหมด จำนวน 6 ท่าน
2. ตัวแทนอาจารย์ที่ปรึกษาของคณะต่าง ๆ จำนวน 6 ท่าน
3. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต จำนวน 1 ท่าน
4. รองคณบดีฝ่ายกิจการนิสิตของคณะต่าง ๆ จำนวน 6 ท่าน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบและตัวชี้วัดของคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ของนิสิต

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาตัวชี้วัดตามองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตซึ่งได้จาก
กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยนเรศวร ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ
องค์ประกอบย่อย 29 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 คนดี ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อยได้แก่

1. ความเสียสละ
2. ความซื่อสัตย์
3. ความสามัคคี
4. คุณธรรม จริยธรรม

องค์ประกอบที่ 2 มีวินัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

1. ความอดทน
2. มีระเบียบวินัย
3. เข้มแข็ง
4. ความรับผิดชอบ

องค์ประกอบที่ 3 ใฝ่รู้ ประกอบด้วย 13 องค์ประกอบย่อยได้แก่

1. เป็นผู้มีความเข้าใจในศาสตร์ของตน
2. มีความรู้ความสามารถและทักษะตามธรรมชาติของวิชาชีพ
3. มีความรอบรู้ทางวิชาการ
4. มีมุมมองกว้างไกล
5. มีอิสระทางความคิด
6. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์
7. ประยุกต์ทฤษฎีใช้ได้ในทางที่ถูกต้อง
8. ใช้เทคโนโลยีเป็นทักษะ
9. มีทัศนคติมุ่งความสำเร็จ
10. มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต
11. เห็นคุณค่าของตน
12. มีความคิดและพฤติกรรมเชิงบูรณาการ

13. รู้จักการจัดการชีวิต

องค์ประกอบที่ 4 สู้งาน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบย่อยได้แก่

1. มีมนุษยสัมพันธ์
2. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. สู้งาน
4. มีความคิดสร้างสรรค์
5. รู้จักพึ่งตนเองและช่วยเหลือผู้ด้อยกว่า/สังคม
6. เป็นคนทันสมัย
7. ปรับตัวได้
8. รับผิดชอบต่อสังคม

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตที่สร้างขึ้นโดยใช้โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการตรวจสอบความตรงของตัวชี้วัดของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตที่สร้างขึ้นจากเทคนิคเดลฟายในขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีภาคปกติ ชั้นปีที่ 1-6 มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 350 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตที่สร้างขึ้นจากขั้นตอนที่ 1

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ตัวชี้วัดที่คาดว่าเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตซึ่งได้จากการวิเคราะห์เอกสารและได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นิสิต หมายถึง นิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 – 6 ปีการศึกษา 2551 มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
2. คุณลักษณะ หมายถึง สิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงการกระทำของบุคคล ลักษณะท่าทางอุปนิสัย ความรู้ความสามารถ เจตคติ และการปฏิบัติตน
3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะที่คาดหวังของนิสิตที่ได้จากองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ เป็นคนดี มีวินัย ใฝ่รู้และสู้งาน ดังนี้

3.1 เป็นคนดี หมายถึง เป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยที่เสียสละ ซื่อสัตย์ มีความสามัคคีและมีคุณธรรม

3.2 มีวินัย หมายถึง เป็นผู้ที่มีความอดทน มีระเบียบวินัย เข้มแข็ง มีความรับผิดชอบ

3.3 ใฝ่รู้ หมายถึง เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศาสตร์ของตนเอง มีความรู้ความสามารถ และทักษะตามธรรมชาติของวิชาชีพ มีความรอบรู้ทางวิชาการ มีมุมมองกว้างไกล มีอิสระทางความคิด มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ประยุกต์ทฤษฎีให้ได้ในทางที่ถูกต้องใช้เทคโนโลยีเป็นทักษะ มีทัศนคติมุ่งความสำเร็จ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เห็นคุณค่าของตน มีความคิดและพฤติกรรมเชิงบูรณาการ รู้จักการจัดการชีวิต

3.4 สู้งาน หมายถึง มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น สู้งาน มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักพึ่งตนเองและช่วยเหลือผู้ด้อยกว่า/สังคม เป็นคนทันสมัย ปรับตัวได้ รับผิดชอบต่อสังคม

4. ความตรงของตัวชี้วัด หมายถึง คุณสมบัติของตัวชี้วัดที่สามารถให้สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพหรือคุณลักษณะของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตได้อย่างถูกต้อง และตรงกับสภาพความเป็นจริงซึ่งการวิจัยครั้งนี้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างได้จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงจากค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Measures) ค่าสถิติในกลุ่มนี้มี ดังนี้

4.1 ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square Statistics) ถ้าค่าสถิติไค-สแควร์มีค่าสูงมาก แสดงว่าฟังก์ชันความสอดคล้องมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ โมเดลอิสระไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่าสถิติไค-สแควร์มีค่าต่ำมากยิ่งมีค่าใกล้ศูนย์มากเท่าไรแสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ Saris and Stronkhorst (1984, p. 200) เสนอว่าค่าไค-สแควร์ ควรจะมีค่าเท่ากับองศาอิสระสำหรับรูปแบบที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.2 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง : GFI (Goodness – of – Fit – Index) จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ค่าดัชนี GFI ที่เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.3 ดัชนีระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว : AGFI (Adjusted Goodness – of – Fit – Index) ค่าดัชนี AGFI นี้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับดัชนี GFI

4.4. ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ : RMR (Root of Mean Square Residuals) ค่า RMR ยิ่งเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5. ความเหมาะสมของตัวชี้วัด หมายถึง ตัวชี้วัดนั้นมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต

6. ความเป็นไปได้ของตัวชี้วัด หมายถึง ตัวชี้วัดนั้นมีความเป็นไปได้ที่บ่งชี้ลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิต

7. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต ตัวแทน รองคณบดีฝ่ายกิจการนิสิต อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานสโมสรนิสิต มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 19 ท่าน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตที่พัฒนาได้จากผู้เชี่ยวชาญมีความตรงตามเนื้อหา
2. ตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนิสิตมีความตรงเชิงโครงสร้างและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์